

LO RET DE LA SILA

COMEDIA
EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

FREDERICH SOLER

(SERAFÍ PITARRA)

(pseud)

MESTRE EN GAY SABER

Estrenada ab inusitat èxit en lo TEATRO CATALÁ
instalat en lo Teatro Romea, la nit del 13 Desembre
de l'any 1877

SEGONA EDICIÓ

Preu **UNA** pesseta

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
CARRER DE LAS CABRAS, 13, 2.^{ON}

1895

LO RET DE LA SILA

LO RET DE LA SILA

COMEDIA
EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

FREDERICH SOLER

(SERAFÍ PITARRA)

MESTRE EN GAY SABER

Estrenada ab inusitat éxit en lo TEATRO CATALÁ
instalat en lo Teatro Romea, la nit del 13 Desembre
de l'any 1877

SEGONA EDICIÓ

BARCELONA
BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»
CARRER DE LAS CABRAS, 13, 2.^{OR}

1895

Al intel·ligent

y distingit empresari

DON MIQUEL GASSET

*Com á penyora d' am·istat
y companyerisme, dedica aquesta obreta
son amich afectí·ssim*

Q. S. M. B.

L' Autor.

REPARTIMENT

Personatjes	Actors
SILA	Donya Mercés Abella
PONA.	» Luisa Cort
D. ENRICH	Don Joaquim Pinós
CALÁNDRIA	» Lleó Fontova
JAN.	» Andrèu Cazorro
SILVESTRE	» Miquel Llimona
LLUCH	» Iscle Soler

L' acció en un poble gran d' aprop de Barcelona

Época: l' any 1850

Ningú podrà traduir, representar ni reimprimir aquesta comèdia sens permís del seu propietari.

D. Joan Molas y Casas, director de la Galeria titulada *Propietats Dramàtiques y Líricas*, quals oficinas se troban en lo carrer del Hospital, núms. 12 y 14, según pis, es l' únich encarregat d'aquesta obra y ab ell deurán entendres totas las empresas y societats particulars que vulgan representarla.

Queda fet el dipòsit que marca la lley.

ACTE ÚNICH

Lo teatro representa un carrer que no 's passa per haverhi una paret al fondo que figura ser la d' un hort. A la esquerra una botiga de carboner, á la dreta una tenda de calsinayre, indicada cada una per trastos propis.

ESCENA I

JAN, LLUCH

JAN Y dochs parla, cara-bruta.
Qué hi ha aquí? Qué vá suchcehir?

LLUCH Cara-bruta perque 'l pare
me fa dur carbó subint.

JAN Sia pe 'l que 's vulla, parla.

LLUCH Ah! Miréu; prompte está dit.
Tot es que diuhen qu' arriba
lo marqués.

JAN Sí, Lluch! Qué dius?

Y déu vení' ab en Calándria?

LLUCH Oh! Axó ja no 'ns ho cal dir.

JAN Ah! Quín vellet! Qué m' agrada!

LLUCH A mi no; sempre está ab mi
qu' hasta 'm farà torná' lelo.

JAN Bè; es per divertir-se un xich.

LLUCH Pero 'n fa una mica massa.
Sempre 'm fá jochs; sempre 'm diu
que no he inventat la polvora,
que sò ruch, que 'm mamo 'l dit...
y axó no es cert... es mentida...
perque, si jo 'm 'nès pulint,
y aprenguès un xich de lletra,

y entenguès bè 'l que se 'm diu,
y no fès cap tontería...
no ho fòra tonto.

JAN Ben dit!
Pero aném á lo que 'm deyas.
Vindrà 'l marqués?

LLUCH Desd' ahir
que ja ho vá saber lo pare,
y tot aquest dematí
qu' está dihént á ma germana
que 's posi 'l millor vestit
y que s' empolaini forsa.

JAN Es dir, donchs, qu' ell vá seguint
sempre ab la mateixa idea
de que aquest cas pot venir.

LLUCH Vatua 'l ret de la Sila!
Qué si vá seguinthi heu dit?
Ell diu que vá enamorarsen
l' últim cop que vá venir?
lo senyor marqués, y qu' ara
torna sens cap dupte aquí
per demanarli la filla
y casarshi tot seguit.
Oh! Y jo ho crech! Y ma germana,
que també s' ho pensa axis,
se posa mès flochs y llassos
y péls crispins y anyadits...

JAN Donchs fill, dispensa que 't diga
qu' esteu tocats del magí.
Volan massa alts los marquesos
per tractá' ab carbò ó ab guix.

LLUCH Bè; parlém d' un altre cosa.

JAN Vèste esplicant.

LLUCH Qué us ha dit
la Sila de mi?

JAN Ja hi tornas?
Pobre Sileta!

LLUCH Ah! Axis
veuréu si es cert lo que us deya.

JAN (No li diguéu may que sí.)

LLUCH Jan creyéume, aquesta noya
se us morirá... com sentiú.
Vá aná' un dia á ball de plassa,
jo portaba un corbatí
tot vert ab vias vermellas,
havia estrenat vestit,
portava la cara neta

afeytada ab polvos fins;
un clavell detrás l' aurella,
y com feya aquell sorrís
qu' á mi m' escau tant, la pobra,
está clar; també á n' á mi
m' hauria passat; vá véurerm'
y ja vaig estar servit:
de desd' allavors m' estima
qu' ho daria tot per mi.

JAN Bè; vols que 't parli ab franquesa?

LLUCH Parléu, home, no us ho dich?

JAN Donchs sí, pobra filla mèva!
t' estima.

LLUCH Ah! Ja us ho ha dit?

JAN No m' ho ha dit; pero jo observo,
pe 'l gran amor que li tinch
y, per mès que sembli un somni
que pensi en un tonto axís...

LLUCH Sí, sí; dexéuvos de tonto.
Jo 'l que sè es que 's mor per mi.

ESCENA II

Los matexos, SILVESTRE

SILVES. Bè; endavant. Y donchs? Qué fem?

JAN (Ay, ay, quin tarrabastall!)

SILVES. Axí es com se fá 'l treball?

LLUCH Oh! Jo us diré; es que parlem...

SILVES. Tu no has de parlá' ab ningú
perque ja 't tinch dit que no.
Au; ja ho sabs; pesa 'l carbò
y dúlo allá hònt l' has de dú.

(Se 'n torna á dins la botiga.)

ESCENA III

LLUCH, JAN

JAN Ja ho sents.

LLUCH Sí; es lo sèu genial;
sempre gruny.

JAN Pero es ton pare
y l' has de créurer.

- LLUCH Mes no ara;
ara, Jan, parlém formal.
- JAN Digas.
- LLUCH Que la vostra filla
está emprendada de mi,
es tant cert com qu' ara aquí
veyém aquest sol que brilla.
Que jo estich emprendat d' ella
no crech que 's puga duptar;
per Carnestoltas vá anar,
un any, de pagesa vella,
y, ab lo cabell empolvat
tot de vidre volador,
y portant un mocador
tot d' anticuelas brodat,
y, sobre tot; duhènt lo ret,
que dihéu era de la criada,
qu' á bras la havia portada,
estich que may mès m' he tret
aquell ret ditzòs del cap.
Vatua 'l ret de la Sila!
Rés... Cada hu per hònt la enfila.
Miréu; lo pare ja ho sab.
Li dihéu qu' hem parlat los dos,
que la Sila está ecsaltada,
que se us mor d' enamorada
per mi, que ja ho voléu vos,
y que, si no 'ns vol dexar
casar, sens dar cap motiu,
allavoras vos veniu
y hem podéu fer segrestar.
- JAN Primer que fer lo que vols
que plori y quedi soltera
la Sila; de cap manera.
- LLUCH Donchs, ja que estéu tant resolts,
féume un favor.
- JAN Digas.
- LLUCH Ara
deurá torná' 'l pare aquí;
donchs, quan parli 'l pare ab mi,
ajudéume á parlá' al pare.
- JAN Ah! Bè; vaja... axó corrent.
- LLUCH Vos no ho podéu consentí'.
Vos, ¡si ella se us mor per mi!...
- JAN Ton pare.
- LLUCH Donchs al moment.

ESCENA IV

JAN, LLUCH, SILVESTRE

SILVES. Y donchs? Qu' hem de ríurer?
LLUCH Ara.

Vaig de seguida.

SILVES. Volant.

LLUCH Sí; pero, es que... mentrestant...

SILVES. Vaja... qué?

LLUCH Re; es que, ab lo pare
de la Sileta, parlavam
sobres de casarla ab mi,
y, ja que vos sóu aquí,
nos podréu dir si 'ns erravam.

SILVES. Ja hi torném!

JAN (Animo, noy!)

LLUCH (Oh! Ja no sè que dir més.
Acabéu vos.)

JAN Sí; axó es.

Jo l' hi escoltat tot cofoy
perque diu que desde 'l dia
que vá ballá' ab la Sileta,
está perdut de xaveta,
sense gaña ni alegría,
ni...

LLUCH Axó si qu' es ben vritat;
miréu, ara son las tres,
y encara no he tastat rés
desde la una, qu' he dinat.

SILVES. Sí? Donchs fora y qüestió séria:
jo tinch heréu y pubilla,
y no tinch ni fill ni filla
per tréureus de la miseria.

JAN Ey, Silvestre, apoch, apoch!

LLUCH Pare, per l' amor de Dèu!

SILVES. Ja ho he dit, qué? y no 'm sab gréu.

JAN Diguéumho en un altre lloch.

SILVES. Allá hònt volguéu.

LLUCH Pare!

SILVES. Bo!

Enganyar á una criatura,
pobret, que si se la apura
ni sab lo qu' es rés d' axó!

- LLUCH Si que ho sè, pare!
- SILVES. Sí?
- LLUCH Sí.
- SILVES. Y sabs qu' ella 't vol?
- LLUCH Tambè.
- Quan lo marqués, que avuy vè,
va trovare un dia ab mi,
com que duya un ram de rosas,
me 'n vá doná' una; jo
que, per l' amor, sè qu' es bo
dar flors y dí' quatre cosas:
—Tè, vaig dí' á la Sila, aquí
ten's una flor que m' ha dat
lo marqués, qu' ara he trovat.
—Sí! va dirme ella.—Sí.
—Dómla, donchs, va contestar;
la durè aquí aprop del cor.—
Y hasta vá besar la flor
y hasta crech que va plorar,
y, ara, miréu si m' estima,
que, no mès mirant la rosa,
suspira, plora, y 's posa
lo mateix qu' un clau de prima.
- SILVES. Bè! Y axí es com podéu dir
qu' está l' assumpto?
- JAN Axís es.
- SILVES. Doncas, si no hi ha res mès,
lo millò' es dexáu dormir.
- JAN Silvestre, 'm toquéu l' honor!
- SILVES. Sí, un honor emblanquinat!
- JAN Val mès que no enmascarat.
- SILVES. Bè, veuréu; féume 'l favor.
- LLUCH (Voto al mon!)
- SILVES. Lo mèu sí nego,
perque may jo 'l noy darè,
á una mossa que no tè
ni un xavo per cantá' un cego.
- JAN Pero tè lo mès gran dot
que pot tení' una minyona,
qu' es que vá está' á Barcelona
y allí vá apendre de tot.
Veyéu donchs si hi ha perill
que no sabent ell ni el Narro
puguí ser may pe 'l bagarro
gandulás del vostre fill!
- LLUCH Y ara, Jan, que us aloquéu.
Axís voléu fer la pau?

- SILVES. T' está bè, véus? per babau.
JAN Y donchs perqué 'm trastoquéu!
SILVES. Arri allá, pobre pèrdu!
JAN Perque tinch massa bon cor.
SILVES. Perque sòu malgastador.
JAN Perque sempre us hem vençut
en fer bè y fer bonas obras,
jo y la noya.
- SILVES. Sí, y per ço es
que no seréu may res mès
que dos infelissos pobras.
- JAN Val mès que siguém axí
que com vos y vostra filla.
- SILVES. Qué? Qué 'n dihéu de la pubilla?
JAN Que sols pensa en gastá' y lluhí'
y que per res tè bon cor.
- SILVES. La noya es jova y disfruta.
JAN «Mira tu la cara bruta
per marit vol un senyor.»
- SILVES. Ah! Axó es lo que us desespèra!
Com quan vá vení' 'l marqués
ni sisquiera vá dir rés
á la vostra paparera,
y va requebrá' á la noya...
- JAN Ay, Dèu vos fassa ben bo!
SILVES. Axó es lo que us crema, axó!
JAN Y podéu ser tant baboya
que us creguéu qu' un senyò' axí
puga dú' á la vostra lley?
- SILVES. Una noya es per un rey.
JAN Per un rey de cartas, sí.
- SILVES. Bè, donchs; jo sè lo que sè,
y... esperèu: hi haurá sorpresa.
- JAN Que pot ser hi es ja promesa?
SILVES. D' aquí un mès vos ho dirè.
- LLUCH (Manatxa 'l mon!) (Plorant apart.)
SILVES. Ja remugas?
LLUCH Que jo no puch, no senyor!...
Que jo 'm moriré d' amòr!
SILVES. Donchs será, pugas no pugas.

ESCENA V

Los matexos, CALANDRIA

(Vellet axerit, que vè ab casaquilla d' estiu, y gorra antiga, y fingeix ser mut, fent senyas perque s' adonin d' ell.)

CALAN. Uh, uh, uh!

JAN Voto á!... ¡En Calándria!

SILVES. Voto al mon! Calándria! Tú?

CALAN. Ah, ah, ah! *(Ab senyas diu lo que entenen.)*

LLUCH Parla per senyas.

SILVES. Qué vol dir?

JAN Qué diu?

LLUCH Qu' es mut.

JAN Mut! Ay lo pobre Calándria!

Tan xarraire qu' era!

SILVES. Uy!

Si á mi arrivaba á posarme
un cap com un bombo!

LLUCH Y tu

has vingut sens lo tèu amo?

CALAN. Ah!

JAN Diu qu' es un xich mès lluny;

pero que vè de seguida.

SILVES. Donchs y axó, cóm ha sigut?

JAN Pobre xicot!

SILVES. Qué?

(Calándria vá dihent ab signes de mut, tot lo que Jan vá seguint y repetint á los altres.)

JAN Que un dia...

que diu qu' estava dejú,
li van surtir quatre lladres,
y... com que portava just
l' esmorsar, diu que al robarli...
perque 'l sentissen de lluny,
vá cridar tan fort, que sembla
que... ab aquell crit tan agut,
vá danyar la gargamella
y vá quedar mut.

LLUCH Gandul!

Qu' ha de ser mut, lo trapella!

SILVES. Qué vols dir!

LLUCH Que no sòm ruchs,
y qu' á n' á mi no m' enganya!
Perque l' any passat, pe 'l Juny,
quan va vení' ab lo sèu amo,
passant per' qui 'ls de Sant Mus,
váren armá' una comedia,
y ell hi feya 'l tartamut,
y era mentida, qu' ell parla
tan clar com jo parlo.

SILVES. Ah, llus!
Que n' ets de burro!

LLUCH Jo?
JAN Un pare
no s' erra may.

SILVES. Es tot hu
fer la comedia per broma
ó vení' ara á fè 'l tussut
sense cap solta ni volta?
Déxal estar qu' es un ruch.
Digas, Calándria, 'l tèu amo?
(*Calándria diu per senyas lo que ara inter-*
preta Jan.)

JAN Ah! Ja; diu que per segur
de que li entenguém l' encárrech,
li ha dat un bitllet.

SILVES. Y 'l dus?
(*Calándria se 'l busca per las butxacas.*)

JAN Calléu, que veig qu' ara 'l busca.

SILVES. Noya! (*Anant á cridar á sa casa.*)

PONA (*De dins.*) Pare!

SILVES. Surt al punt
que 'l marqués manda una carta!

JAN Hola! (*Veyent la carta que tréu Calándria.*)

LLUCH Qué?

JAN (*Cridant á casa seva.*) Noya! Que vull,
ja que vá á n' ella la carta,
qu' ella la llegexi al punt,

SILVES. Bo! Vè per la vostra filla?

JAN Miréu bè si 'l sobre ho dú.
(*Mostrantli la carta.*)

ESCENA VI

Los matexos, PONA, SILA

(Cada una de sa casa)

PONA Qué hi ha, pare?

SILA Qué vol, pare?

JAN Qu' en Calándria es mut.

SILA Ay, ay!

PONA Es cert?

SILVES. Sí; mes déxau córrer;
després lo perquè sabrás.

SILA Pero cóm? Pobre Calándria!

Tan xarrayre qu' era avans!

JAN En axó tè rahò en Silvestre;

axó ho pots saber més tart.

Ara 'l que convè es la carta

que 'l marqués t' envia.

(Donantli.)

SILA Ay, ay!

PONA *(Carta del marqués per ella!)*

SILVES. *(Axó es lo que m' ha estranyat.)*

LLUCH *(A mi no que no m' estranya
perque sempre, l' any passat,
li tirava xicoleyos.)*

(Ap. los tres.)

JAN Bè. Vés tu si pots callar

y la Sila que llegexi.

SILVES. Ja ha romput lo sobre.

JAN Avant.

SILA Vos la llegirè en veu alta
perque veig que per tots vá.

*(Axó ho diu Sileta, després d' haver llegit pera
si las primeras ratllas de la carta. Tots escol-
tan ab mòlta atenciò; Calándria, quedantse
á un cantò, vá observant l' efecte que van fent
á cada personatge los detalls de aquesta es-
cena, y ho vá aprovant al véurer que vá exint
tot com ell havia pensat.)*

«Amiga Sileta: Aquesta,

»que á la Pona llegirá,

»serveix pera suplicarli,

»en nom de nostra amiatat,

»que, prop de la sèva amiga,

»vulga desfer un engany

»que, per mòlt amor, confesso

»serne enterament culpat.
»Tal es lo de que, volentla,
»per segur sòn cor lograr,
»vaig dirli que marquès era,
»y axó, Sila, no es vritat,
»puig sols sò... un pobre pintor...
»que... vivint del mèu treball...
(Oh! Dèu, mèu, quina noticia!)

PONA

(Es potser que 's vol burlar?)

SILVES.

(Ah! Un pobre pintamonas!)

LLUCH

(Ja ho vaig dí': 'l marquès Cuynat!)

JAN

(Bè; igual que jo, sols qu' ell gasta colors y jo gasto cals.)

PONA

Vaja, aném; llegeix, acaba.

SILA

»No dupto, estimantme tant
»com m' estima la Poneta,
»que 'l engany perdonará,
»que més temps no vull que duri,
»y, com que, un' hora més tart
»d' haver llegit vosté aquesta,
»arrivarè al poble, al cas
»me podrà posar, Sileta,
«de lo que 'ls hagi semblat
»á la Pona y al sèu pare
»la revelaciò que 'ls faig,
»puig de cap modo voldria,
»si 'ls haguès paregut mal,
»que 'm poguessen dá' un desaire,
»per altra part motivat.
»Sens més ja, mani y disposi
»d' aquest, que besa sas mans...»

SILVES.

Lo peu, que 'm besi!

SILA

Sí; 'ls peus;

sò jo que m' havia errat.

PONA

(He quedat que, si 'm punxavan,
ni sols m' exiria sanch!)

SILVES.

(Ay! No sè, perquè aquí 'm sento
lo cor tant esperansat!)

LLUCH

Ji, ji, ji! Un marquès de fira!
Si ja ho deva jo temps há!

JAN

Y bè; es qu' ha vingut á menos...
los catafuls van rodant...

SILVES.

Mira, Lluch; vès de seguida
á portá' 'l carbò á ca 'n Mas.

LLUCH

No; si vos no 'm dihéu antes
si 'm dexéu ó no casar
ab la Sila...

- SILVES. Si no corres
à portá' 'l carbò á ca 'n Mas!...
- LLUCH Bè, home, bè; ja hi vaig, ¡manatxa!
(*Se 'n entra á la botiga*)
- JAN Pobra Lluch, l' heu esglayat!
- SILVES. Que s' avispi! (Se 'n vá)
- SILA Y donchs, Poneta,
qué vols que li diga?
- PONA Vas
mòlt depressa, Sila!
(*Surt Lluch de la botiga y atravessa la escena
rondinant ab lo cavás de carbó al cap.*)
- SILA Ay, filla!
- PONA Com qu' ell diu qu' aviat vindrá!
Donchs, quan vingui, que se 'n torni
allá hònt tè 'l seu marquesat. (Se 'n vá.)

ESCENA VII

JAN, SILA, CALÁNDRIA

- SILA Vagi, y digui á n' al senyò'
que, al arrivá', 's vegi ab mi.
- JAN Ho has entés? Que vingui aquí.
(*Calándria fa 'ls signes corresponents.*)
Ah! Axò es. Adèu, minyó.
(*Calándria se 'n vá acompanyat de Jan, que
'l despedeix al fondo.*)

ESCENA VIII

SILA, JAN, *al fondo*

- SILA Oh! Un' altre carta, guardemla;
un' altra memoria d' ell. (*Besantla.*)
- JAN Sabs, pobra, qu' es un tropell?
(*Mirant cap ahònt se 'n vá Calándria, y ba-
xant al prosceni, al temps que Sila s' amaga
la carta.*)
- SILA (Ah!'L pare que vè; amaguemla.)
- JAN Tan trempat, tan resolut,

y sempre ab tan bon humor,
quedarse aixís, á la flor
de la seva vida, mut!
Ell que... Bo! (Ja la tenim
á tres quarts de quinze.) Y ara?
Qué no sents que 't diu ton pare?
Ay!

SILA
JAN

Sí; ay! y may n' exím.
Mira, rés; s' ha d' acabar;
no 't vull véurer mès pló als ulls;
la cals ja ha donat tres bulls
y tenim d' emblanquinar.
Jo he parlat al pare. Entens?
He parlat á n' al xicot,
y no pot sè; es en vá tot.
No vull saber re ab dolents.
Vès á dins; llensa 'ls recorts
que tens al ret de la Sila;
si per 'qui 'l vellot la enfila,
tu, afigurat que son morts.
Olvida, si has estimat,
digas al cor que no 's moga;
ratlla negra, faxes groga,
y está llest l' emblanquinat.
(*Se 'n va pe 'l fondo.*)

ESCENA IX

SILA, *aviat* LLUCH

SILA Pobre pare! Ell pensant sempre
que jo estimo á n' al ximplet,
y jo... fingint, perque quedi
amagat lo verdader.
(*Apareix Lluch duhent al cap lo cavás vuit,
del modo que acostuman los carboners.*)

LLUCH (Ah! Manatxa Judas! Ella!)

SILA (Hola! Aquí 'l tenim. Riguém.)

LLUCH Sila!

SILA Qu' hi ha?

LLUCH No estigas trista.

Ja t' estimo, tonta!

SILA (Eh!)

LLUCH Que 't créus que fer patir noyas
m' agrada mólt?

- SILA (*Seguintlhi la broma.*) No? Donchs, créu, que á mi 'm dónas unas penas!...
- LLUCH Doncas no tè 'n vull dar mès!
Tant me fá que 's cremi 'l pare!
A mi ell m' ha dexat heréu,
y prou faig dexant que gastí los mèus bens y 'ls mèus diners.
- SILA Ah! Ben fet; axís m' agradas.
Avíspat.
- LLUCH Sí qu' ho faré.
Lo pare, per ma germana,
tots los gustos; per mi rés.
Ella ni sols carbò toca,
ella porta gallarets,
ella vá com una rica
á las festas y als aplechs...
Tè; ara 'm rentarè la cara,
me posarè un bon clavell
detrás de l' orella, llenso
lo cavás de carboner, (Ho fá.)
y qui no li agradi qu' ho dexi:
jo 'm caso ab tu y acabém.
- SILA Ja ho sabs; á n' á mi á tot hora
me tens á punt.
- LLUCH Donchs, ja es fet.
Ab qué vols fugi'? Ab tartana?
Ab burro?
- SILA Anant ab tu...
- LLUCH Bè.
Veurás... jo burro y tu burra.
- SILA No, jo no; tu sol no mès.
Jo, si acás un' altre cosa.
Y si fugísim ab tren?
- LLUCH Tèns rahó, anirém mès depressa.
- SILA Vaja, donchs; arrèglau, vès.
Pero avans rëntat la cara.
- LLUCH Oh! Es clá'; avans me rentarè.
Me rentarè, la Poneta
me farà la clenxa...
- SILA Axó es.
- LLUCH Me posaré l' altra armilla,
las calsas novas y 'l jech,
y fugirém... de diumenje.
- SILA Y ahònt?
- LLUCH Cóm, ahònt? Com en Pep.
A París de Fransa.
- SILA Entesos.

- LLUCH Allí, ab lo carril!...
- SILA Corrent.
- LLUCH Jo 'l francés ja sè parlarlo
perque tot acaba ab é.
- SILA Però, en 'sent allá, qui 'ns casa?
- LLUCH Dona, un capellá francés!
Sino qu' en lloch de *si pare*
hem de dí' *uí mussié*.
- SILA Tèns rahò; donchs de seguida.
- LLUCH Tu, si acás, feste un farcell.
- SILA Ja, ja; un parell de mudadas.
- LLUCH Jo ja portaré diners;
tinch un duro á la guardiola
y al carril la trencarém.
- SILA Vaja, donchs; cuyta, depressa.
- LLUCH Ni sè que 'm faig de content!
Vaig... pero...
- SILA Qu' es?
- LLUCH Qu' ara penso...
- SILA Qué pensas?
- LLUCH Que si marxém
has d' anar per forsa ab burro.
- SILA Donchs, vaja; ab burro.
- LLUCH Está bè.
Lo carril no mès arriba
crech que fins á Granollers.
- SILA Vaja, donchs; ab lo que vulgas.
- LLUCH Entenemnos.
- SILA Al moment.
- LLUCH Jo m' esperaré ab las bestias
á n' al camí de la creu.
Quan tu sentis las esquellas...
- SILA Vindrè jo.
- LLUCH Tu y lo farcell.
- SILA No faltarè.
- LLUCH No ho oblidis.
- SILA No tingas por. Tu ara vès
á rentarte y á mudarte...
- LLUCH Y hem posarè aquí un clavell.
- SILA Just; després llogas lós burros,
te 'n vás al peu de la creu,
y allí, passi lo que passi,
t' esperas fins que hi 'nirè.
- LLUCH Vaja, donchs; adèu, remaca!
- SILA Tu; 'l cavás. (*Senyalantli qu' es á terra.*)
- LLUCH Oh, ja; ja 'l prenh! (*Ho fá.*)
Adèu... mona!

SILA Adèu, salero!
LLUCH Tè. (*Tirantli un petò.*)
SILA Tè!
LLUCH Tè!
SILA Vaja, home, llest!
LLUCH Hasta la muerte, Sileta! (*Dant un giravol.*)
SILA Hasta la tumba, Lluquet!
LLUCH Adios, salada, remona,
retrechera, retebien,
salero de sal, pimpollo,
niña bonita, pamet.
Yo te quiero y te requiero...
SILA Ja sè fins 'hònt: fins al cel.
LLUCH Axó es.
SILA Pero y á la bossa?
LLUCH Oh! A la bossa no hi toquém. (*Se 'n vá.*)

ESCENA X

SILA, *aviat*, PONA

SILA Ah, ah, ah, ah! Es la broma
de cada cop que 'ns veyém.
Hola! Veig que la Poneta
vè ab lo coxinet també.
Seyém, donchs, y femhi puntas
mentres vè 'l fingit marqués.
(*Treu lo coxinet y duas cadiras mitjanas de
dins de la botiga, y colocantse de cara al pù-
blich, se posa á fer puntas, fentho tot al ma-
teix temps que la Pona. La escena anirà fins
al fi, sentintse sempre lo soroll dels boxets.*)
PONA Hola, Sila! Vols fer puntas?
SILA Bè hi portat lo coxinet.
PONA Mòlt seria, fentne jo ara,
que no 'n fesses tu també!
Jo per tu 's veu que trech moda
com la gegantesa, ó es
que, com lo que fan personas
ho fan las monas també,
tu per çó tèns d' imitarme.
SILA Pona, estás mòlt imprudent!
¿Qué hi puch fer si, sens saberho,
per casualitat, es cert,
que lo jove que ab tu balla

y al últim se 'ns vá morir.
Lo pare jugava al quinto,
y, un cop, bossa no tenint,
vá agafa 'l ret de la Sila^{*}
per guardá 'ls números dins.
*Després van passar las vetllas,
ja no 's vá jugá' al estiu,
y, en lloch de servir per bolas
vá ser útil tot seguit
per los papers del Catastro
*y per guardá' 'ls bolletins.
Pero 's vá morir la mare,
qu' al cel siga, 'm tocá á mi
endressá' un xiquet la casa,
y, com un recort senzill
d' aquella bona criada,
de cor de prendas tan rich,
vaig guardarlo, per guardarhi
de lo sèu teixit á dins,
las memorias de la mare,
que al cel siga ben felis,
y tots los recorts dels ávis
qu' á n' al cel pregan per mi.
*Y per ço no me 'l vull véndrer,
per ço 'l guardo com dot rich,
perque... noya, que memorias
vén del sèus, ab cor tranquil,
ni tè amor, ni tè esperansa,
ni es sensible, ni ab fè viu,
ni á rés ama, ni ab rés gosa,
ni, per més que dirho es trist,
es rés més qu' un tros de pedra
lo cor dú' que tè á n' al pit.

CALAN. Cóm, qu' ha dit?

PONA Quatra ximplesas
com las qu' ella sempre diu.

CALAN. Vejám. Oh! Unas sibelletas... (*Buidant lo ret*

SILA Y que són d' acer pulit! y *ecsaminantlo.*)

CALAN. Dos anells d' esmalt y perlas...

Una pinta...

SILA De marfil.

Aquesta, y una de conxa,
las vá regalá' el padrí
á la mare y á la tia...

CALAN. Bè... mòlt bè... mòlt bè; esquisit!
Me dispensan, eh, noyetas?
Se fá tart y hem d' enllestir.

Comensém primè: 'm dispensa?
Eh, Sileta?

SILA Sí, home, sí.

Fassi 'l que millor li sembli.

CALAN. Donchs, vosté, crech que m' ha dit
que n' hi donavan vint duros?

Ne vol trenta?

(á Pona.)

PONA

Trenta, diu!

Ja ho pot péndrer de seguida.

CALAN. Cóm?

PONA

Qu' ho prengui.

CALAN.

Ah! Corrent, sí.

Veü, noyeta? ja hem fet fira.

PONA

(Ja me 'n puch comprá 'l vestit
de fay que jo tan desitjo.)

SILA

(Véndrens los recorts axís!)

CALAN.

Vegi si á n' aquí tè 'ls trenta. (Dántloshi.)

PONA

Just.

CALAN.

Cóm?

PONA

Just.

CALAN.

Ah! De gust, sí.

(Regirant lo de dins la capsa, trova una flor
seca.)

Qu' es axó? Una flor pansida.

PONA

Ah! Sí, llénsila; era dins
de la capsa per guardarla
com memoria d' un... mosquit.

CALAN.

Ah! No, no; no vull flors secas.

(La llensa á terra; Sila, qu' ho veü, va á cu-
llirla y se contè; mes Pona, que ho nota, li
diu ab cinisme:)

PONA

Si la vols tu recullir,
ficala al ret de la Sila.

SILA

Per qué no? tè; ja es á dins.

(Fent lo que diu.)

Será, quan no un' altra cosa,
lo recort d' un bon amich.

CALAN.

Vaja; ara la pubilleta.

SILA

No, senyor; jo ja li he dit.

CALAN.

Cóm?

PONA

Dígali á l' altra orella.

SILA

Dich que jo, aquest ret lo tinch
com á memoria sagrada
junt ab lo que guarda á dins.

CALAN.

N' hi donaré duas unsas.

SILA

Ni que me 'n donguès cent mil.

PONA

(Alsa, alsa!)

balla ab mi al cap d' un moment;
que la roba que tu compres
me la compro jo després;
que los llassos que 't arreglas
me 'ls arreglo iguals també?...
Y que 'ls joves que 's presentan,

PONA

dantse nom de cavallers,
ó marquesos, com sol dirse,
á casa del carboner,
perque 'ls han dit que la filla
tè antigüetats, al moment
saben que á ca 'l calsinayre
hi ha una noya també,
que, dins del ret de la Sila,
guarda, de tot aquell temps,
collarets, manillas, joyas,
pintas altas, y hasta anells,
que valen tant, sino doble.
dels que la Poneta tè.

SILA
PONA

Maliciosa ets, Poneta!
Oh! Y tu angelet del cel!
Pero axis, tot gata moxa,
com que 'l jove era marqués,
després de mirar las joyas
que jo guardo fá tant temps,
vá anar á mirar las tèvas,
y... com que... tu tens un ret
que no tinch jo...

(Malicia.)

SILA

Vaig á dirte
tot lo del ret que vá ser:
—Escolti, ell va dir, Sileta,
pinto un quadro per l' intent
de representar un tipo
d' una noya de pagés.
Vol posar-se las fandillas
y las manillas y 'l ret,
permetenme dibuxarlas
cada dia quan vindrà?

—Ay, vaig dir, quan vosté gusti!

PONA

Ja saber; feya 'l marqués!

SILA

Mès ho hauria fet no sentho.

PONA

Mira, donchs, ara li tèn.

SILA

No; jo 'm guardarè, Poneta,
de mirá' á qui t' ha dit rés;
á mès de que, nobla ó pobra,
créume á mi, Poneta, bè:
No vol guix ni ab carbò tracta

un senyor que tè 'l port d' ell.
PONA Vaya un port! Un pintor pobre.
SILA Pero d' un sentí' excelent.
PONA Ne pots tirá' un tros á l' olla!
SILA Puch guardarne 'ls pensaments.
PONA Bè, está clar; com que 't dibuxa!
SILA Pona, sigas més prudent!

ESCENA XI

Las matexas, CALÁNDRIA, disfressat d' anticuari

(Aquest tipo déu presentar-lo l' actor ab pantalons mòlt justos de quadros, leviteta de línquins, barret de palla alt, ulleras grossas blavas, romana que li cau damunt la espatlla y bastonet de jonch, del que mossegará sempre 'l puny. Fará exajerats cumpliments, se posará sempre la mà á la orella pera sentir lo que li diuhen, y parlará y obrará ab ridicula finura.)

CALAN. Que Déu me las quart, pubillas!
PONA Dèu lo quart.
SILA (Ay, qu' axerit!)
CALAN. Son vostés duas noyetas
mòlt maquetas, qu' un fadri
m' ha dit que las trovaria
fent puntetas ab coxins?
PONA Vosté dirá.
CALAN. Cóm?
SILA Si busca
noyas que fan punta...
CALAN. Aquí,
si es servida; l' altra orella
sembla que 'm sordeja un xich.
PONA Bo! Un mut, un sòrt...
SILA Bè. Pobre home!
Que hi vols fer si ell está axis!
CALAN. Si vull anís? No, senyora.
PONA Eh, eh, eh! No sents que diu?
CALAN. Un niu, ha dit? Tampoch. Viatjo,
y 'ls diré perque aquí vinch.
Jo soch un senyò' anticuari,
tinch un tilburí petit,

y, per poblets y viletas,
per masos y caserius,
rodo tot lo mon en busca
sempre d' objectes antichs.
Ara, estantme á la posada,
un fadrí m' ho ha sentit dir,
y m' ha dit que vostés duas
tenian, del temps que 's diu
de la picò, tantas cosas.

PONA Si senyò, es vritat; jo 'n tinch.

CALAN. Cóm?

SILA Li tèn's de dí' á l' orella.

PONA Jo... (*Fent sempre lo que indican los versos.*)

CALAN. No; á n' aquesta d' aquí.

PONA Dich que jo tinch una capsa
de cosas del temps antich.

CALAN. Ah! Bé; ja es lo que jo busco.

PONA Cadenas... pintas...

CALAN. Bè, sí.

Vol fè' 'l favor d' ensenyarmho?

PONA Li baxarè tot seguit. (*Se 'n vá á sa casa.*)

ESCENA XII

CALÁNDRIA, SILA

CALAN. Y vosté, tan bufoneta,
tan moneta, tan?...

SILA Ab mi
no farà, senyò' anticuari.

CALAN. Cóm?

SILA Que no farém.

CALAN. M' ha dit?...

SILA Que jo 'l que tinch no ho vull véndrer.

CALAN. Bè; pero... mirarho...

SILA Ah! Axís

ja es altra cosa. Li baxo.

(*Se 'n vá á sa casa.*)

ESCENA XIII

CALANDRIA, PONA

(Portant una capsa que Calándria obra y apareix plena de lo que diu.)

- PONA Vegi. Es tot axó d' aquí.
CALAN. Ah, ah, ah! Arracadas... pintas...
PONA Aquesta alta, 'l pare diu,
qu' era de la mèva mare.
CALAN. Y es de conxa.
PONA Y son rubins
tot axó de la manilla,
qu' era de l' ávia.
CALAN. Bè; sí.
Vaja, ja veig: arracadas...
collarets, flochs, sivellins...
Fá, fá... fá... es lo que jo busco.
PONA Jo ho guardo desát aquí;
per Carnaval m' hi disfresso,
y, un pintor, qu' aquest estiu
vá véureuho, va dir qu' al ménos
val quinze duros ó vint...
CALAN. Ja ho crech qu' ho val, pubilleta;
jo ho crech qu' ho val! Oh, bah, sí!...

ESCENA XIV

Los matexos, SILA

(Que vè, donant á Calándria lo ret plé dels objectes que 's marcan.)

- SILA Aquí tè 'l ret de la Sila.
CALAN. Cóm, pubilleta? Qué diu?
SILA Qu' aquí tè 'l ret. Sent jo noya,
m' havia bressat á mi
y un germanet, qu' al cel siga,
una criada, que, subint,
diu lo pare que n' hi ha pocas
ó cap més pe 'l sèu istil.
Cinquanta anys ha qu' era á casa

CALAN. En vol los quaranta?
SILA Ni que 'ns fes tot d' un cop richs!
Véndrer jo aquestas memorias,
fòra tan cruel, per mi,
com venttar las fredas cendras
dels passats, que jo no he vist,
y que ab tot, desde la gloria,
sè que vetllan tots per mi.

CALAN. Cóm?

PONA Que no se las vol véndrer.

CALAN. Ah! Corrent. Rés hi ha que dir.

Vostés dispensin... las cosas...

no per ço es cap compromís...

Mòlt servidò', á Barcelona,

Paradís, xexanta cinch,

ters, esquerra... á totas horas.

(Se 'n vá atolondrat y fent saltirons ocasionant una rialla general.)

Pelegrí, Reniu y Mir,

servidor sèu, ay! dispensi.

desd' avuy, dispensi, ay! sí,

qual-sevol cosa, ay! perdoni,

dispensi, perdoni, he dit,

estich als sèus peus, disposin,

perque marxo ab lo carril.

(Se 'n vá anant, ab la capsa sòta al bras, fent barretadas y despedintse ja de l' una ja del altra, y topant ab Pona, quan se despedeix de Sila, y ab Sila, quan se despedeix de Pona, fins que, per distins cantons, entran á la escena Silvestre y Jan, y topa ab ells de la mateixa manera, fins que, per lliurarse, se 'n vá depressa y fá caurer la cadira que, per mirar las antiguallas, ell mateix havia dextat endarrera.)

ESCENA XV

PONA, SILA, SILVESTRE, JAN, LLUCH

SILVES. Y ara, qué vol aquest home?

JAN Vaya un vell mès axerit!

PONA Ah, ah, ah; m' ha divertit!

SILA Si que sembla prou de broma!

- LLUCH Veus, Sila? Ja estich apunt.
(*Apareix mudat ab gech y calsas de vellut, la cara neta. un clavell gros á la orella, una gorra ridícul, y la guardiola al bras, dins d' un mocador de pita.*)
- SILVES. Lluch!
- LLUCH (Vatua! A n' aquí 'l pare!
M' ha atrapat.)
- SILVES. Bè!
- LLUCH Qué dich ara!
- SILVES. Y hònt vas ab tant de repunt?
- SILA Oy tal! ab la cara neta.
- PONA Oh! Y la roba nova.
- LLUCH (*Buscant excusa.*) Oh!
Es que per çó ja he dit jo...
que us ho diguès la Poneta.
- PONA Ah! Sí. (*Diguemli que sí
perque 'l pare no 'l renyès.*)
- SILVES. Y bè, baja, acabém, qu' es?
- LLUCH Rés; que 'l gran de ca 'n Magí...
- SILA (*Vejám com se 'n surtirá?*)
- LLUCH Vá al *trayato* á Barcelona
y m' ha convidat avuy.
- SILVES. Ah! No; aná' al teatro no ho vull.
- LLUCH Dormirè á ca la Ramona.
Y diu que fan la funció
aquella que bufa en Pere.
- SILVES. Vaja, no; de cap manera.
- JAN Y dexéuli aná', 'l minyò!
Balla més qu' una baldufa
al emvelat, y ara aquí
no 's pot aná' á divertí'!
- LLUCH Oh! Y avuy que 'n Pere bufa
com llavors que hi vaig anar.
- PONA Bufa!
- SILA Ah! Déu volguè' parlar
de que fan ópera bufa.
- LLUCH No, no; parlo de que es tal
com vos dich; jo, per recreyo,
vaig anar... no era al Liceyo,
era al *trayato* Principal,
y vaig llegí', en un pegat
plantat ab pá á la paret:
«Gran funcion, hoy, á las set:
L' O-pera... bufa.
- SILA Es vritat,
axí ho posan. Y sabs tu

LLUCH

quin' ópera era?

No; jo

no vaig llegir més qu' axó.

Vaig anar á una rejeta
que hi tenen un senyor prés
com un lloro, y, sens di' rés,
vaig donar una pesseta.

Ell cobra, 'm doná un cartrò,
entro per 'llá hònt veig entrar
y, axís que 'm vaig assentar,
ja 's comensa la funció.

La funció era... «El barbáro
d' en Cerilla,» que vè á sé'
una noya, que la tè
un marmessor mòlt avaro.

Comensan tots á sonar,
cantan ells, y ella s' altera,
s' acaba l' acte... y en Pere
no exia encara á bufar.

Vè 'l segòn acte; tampoch.

Vè 'l tercer; tampoch; s' acaba;
may, per més que jo mirava,
en Pere no 's veyá en lloch.

Al fi la gent vá sortí'.

Jo estava sentat á dalt.

S' acosta un municipal:

—Ey, minyò. Qué fem aquí?

—Espero que en Pere bufi,
tot seguit li vaig dir jo.

—Que 't burlas de mi, minyò!

—Tant me fá que s' estarrufi
com que no, vaig contestar,
l' anunci está de manera
que diu que bufará en Pere,
y jo 'l vull véurer bufar.

—Que sí!—Que no!—Ja ho veurém!

La gent qu' ho sent, se 'n estranya,
quan, de cop, baxa l' aranya
teatro avall, tots mirém,
y de dalt se sent cridar:

—Pere, bufa!—Y la resposta
vá ser qu' un home s' acosta
y tots los llums vá bufar.

—Eh?—vaig dir jo.—Sí.—Oy tal.—
van contestar tots.—A fora!—
va cridá 'l municipal.

Y ell, y jo, y gent, tots á l' hora

vám armá' una riota tal,
y un esclat, y una remò,
que vaig jurar de debó,
per mès què 'l nas s' us arrufi,
que sempre que en Pere bufi
jo vull véurer la funció.

- TOTS Oh! oh! (*Rihènt estrepilosament.*)
JAN (Oh! Arriva á aturdir!)
SILVES. Y qu' es tonto aquet xicot! (*Se 'n vá.*)
JAN (Que bestial!) (*Se 'n vá.*)
SILA (Qu' estaquirot!)
PONA Ay! Vés, que m' has fet partir!
LLUCH Bè, sí; rihéu; eran llums d' oli,
y com no hi havia gas...
PONA Vaja, vès; vès, taujanás!... (*Se 'n vá.*)

ESCENA XVI

LLUCH, SILA

(*Tot just han quedat sols, Lluch se 'n serciora,
y acostantse á Sila, li diu:*)

- LLUCH Ey! Ara que no m' amoli
esperant.
SILA No tingas pò'.
Fè' esperá' un jòve tan curro!
LLUCH T' esperarè jo y lo burro.
Serém dos.
SILA Bè; bon minyò.
LLUCH Eh! Sòch tonto?
SILA No 'n tèns pèl.
Tu, tot maula y fent lo ganso...
LLUCH Mira, ja duch lo romanso.
(*Se 'l treu rebregat de la butxaca, lo dòna á
Sila y ella l' examina.*)
SILA «Matilde y Malex-Adel.»
LLUCH Es de dos que van fugir
y l' he fet aná' á comprar
perque 'ns hi poguém guiar.
SILA Vaja, donchs; ja 'l pots llegir.
LLUCH M' has vist ja la cara? Eh?
SILA Bé.
LLUCH Neta? Eh?
SILA Mòlt.

LLUCH Y 'l clavell?
SILA Ah!
LLUCH La guardiola.
SILA Y quant hi haurá?
LLUCH Un duro!
SILA Noy!
LLUCH Dexa fè!
Després, arrivant á Fransa,
nos vendrém los burros.
SILA Sí!
LLUCH Y ab alló viurém allí.
SILA Vaja, donchs; tinguém confiansa.
LLUCH Tèns lo farcell?
SILA Tot seguit.
LLUCH Bè, donchs; ja ho sabs; á la riera.
SILA Sí, vès; no 't moguis y espera.
LLUCH Sobre tot, tu!...
SILA Pst!
LLUCH Pst! (Se 'n vá.)
SILA Pst!
(Se 'n van un per cada cantò tirantse patons,
y sentse senyas de que la fugida ha de ser ab
mòlt misteri.)
Ah, ah, ah, ah, y que 'm fa riurer!
(Desapareix per la casa.)

ESCENA XVII

D. ENRICH, CALANDRIA

(Venint pe 'l fondo.)
ENRICH De debó, m' ho dius, Calándria?
CALAN. No hi posi ni 'l menor dupte:
es un' ànima malvada,
cobdiciosa, paparera,
tonta, orgullosa, xarrayre,
vanitosa, boja, ximple,
nécia...
ENRICH Prou; basta, Calándria;
ja 'm tornas á amohinar
com solias ferho antes.
CALAN. Y es qu' ara haig d' obrir la boca
per quan la he tingut tancada.
ENRICH Bè, y en quan á la Sileta,

que m' en dius?

CALAN. Oh! Es un àngel;
bona, neta, llesta, hermosa,
ròssa, fina, pura, mansa,
jova, tendra, esbelta, nobla,
sàbia...

ENRICH Prou; basta, Calándria.

CALAN. Basta donchs; ja he fet las probas
y de tot li he dit las causas;
sa mercé ara obri, miri,
busqui, indagui, observi, y basta;
que si no obra, observa y mira,
y no veu, apunta y calla...

ENRICH Home, no 'm vols fè 'l favor!

CALAN. Home... com que so en Calándria!...

ENRICH Massa ho ets de fets y nom.
Vèsten.

CALAN. Jo?

ENRICH Que ve 'l sèu pare.

(*Calándria se 'n vá.*)

ESCENA XVIII

D. ENRICH, JAN

(*Qué vè ab gaveta 'l cap y pinsell d' em-
blanquinar.*)

JAN Hola! Ay, ay! Vostè per 'aquí?

ENRICH Sí, home; al últim hem vingut.
Ja ho déuhen haver sabut.
No ha reþut carta de mi
la Sileta?...

JAN Ay, fill del cor!

Quin punt ara m' ha tocat!
Está tan escrostonat
que no hi pren cals ni color.

ENRICH Qué voléu dir?

JAN Bè... vosté

ja es persona reservada.
Vull dir qu' está enamorada.

ENRICH Y no sab la casa?

JAN Qué?

Que no sab la casa, diu?
Massa sab que la tè aprop!

Ah! Per mi axó ha estat un cop
que no crech surtirne viu!

ENRICH Parléu, home. Qué pot ser?

JAN Qu' está boja... lela.

ENRICH Sí?

JAN Y per 'quí, Dèu mèu!...

ENRICH Per 'quí?

JAN Pe 'l xicot del carboner!

ENRICH Y ara! Ah, ah! (*Rihènt.*)

JAN Sí, sí; riguí.

ENRICH Pèr en Lluch?

JAN Bah, per en Lluch!

ENRICH Bah! No ho crech. Un ximple; un ruch...

JAN Ruch y ximple, y tot quan sigui.

ENRICH Pero, y ara, axó d' hònt ix?

JAN No hi ha mès; li porta amor,
y se li ha clavat al cor,
y se li ha adormit com guix.
Y, tant qu' era guapetona,
s' ha tornat que sembla ja
aquells dibuxos que fá
la paret quan s' escroston.

ENRICH Bè, pero per parla' axí
vos tindréu probas.

JAN Uy, uy!

Miri; entre altrás mil, avuy...
just, sí; avuy al dematí.

Ell li ha dat uns paperots,
com ja ni ha dat una pila,
y, com tè 'l ret de la Sila,
qu' es allá hònt los guarda tots,
de seguida 'ls hi ha ficat;
jo he observat de seguida:
ha tret una flò' pansida,
qu' ell també li havia dat,
y allá, entre papers y flors,
com teninhi una riquesa,
comensa, besa que besa
y vingan patòns y plors!...
M' hi aguantat, perque he pensat:
no fem la cals aygalida,
pero, en surtint, de seguida...
no he pogut mès... he plorat.

ENRICH (Oh! Si siguès cert axó,
tira á terra tots mos plans.

Jo ho sabrè dins poch instans.)

JAN Cóm?

ENRICH No rés; calléu que jo
m' hagi vist ab vos aquí,
y, potser, fent una cosa,
la farè á n' ella ditxosa
y rebréu lo goig de mi.

(Se 'n vá.)

ESCENA XIX

JAN, SILVESTRE

- JAN Ay, si axí poguès lograr!
Pero cá! Pobra Sileta!.,.
Déxam du allí la gaveta
y 'l pinsell d' emblanquinar.
(Vá y ho dexa tot á la porta de casa seva,
quan apareix Silvestre que vè correns.)
- SILVES. Hola! A vos vos busco.
- JAN A mi!
- SILVES. A vos, sí; Jan massa Jan!
- JAN Qué hi há, Silvestre? Qué us fan?
- SILVES. Lo que ja veyá vení'.
Es clá'; 'l pobret ignocent,
crexent y passant la vida
prop d' una desvergonyida!...
- JAN Per qui parléu, insolent?
- SILVES. Per qui? Per la vostra filla
que 'm posa 'l noy en perill.
- JAN Al costat del vostre fill
es ahònt la noya perilla!
Ordinaris!
- SILVES. Uy, los fins!
- JAN Mès que vos, sí, y á tot hora!
Jo sò blanch de dins y fora.
- SILVES. Donchs jo negre fora y dins.
- JAN Arri allá, mal carboner!
- SILVES. Arri allá, mal calsinayre!

ESCENA XX

Los matexos, PONA, SILA

(Venint cada una de casa sèva y dirigintse cada una á sòn pare.)

SILA Pare!...
JAN Calla tu, xarrayre!
PONA Pare!
SILVES. Vèsten! Dèxem fer.
Voléu saber com la brida
romp aquesta mosca morta?
JAN Sí.
SILVES. Donchs, au!
SILA Jo?
JAN Tu á la porta.
PONA Mes?...
SILVES. Tu aquí. Aném?
JAN De seguida!
(Se 'n van precipitadament pe 'l fondo.)

ESCENA XXI

SILA, PONA, aviat CALÁNDRIA

(Que aparexerá disfressat de cego, venent romansos, fent la cantarella propia, y palpant ab lo bastò.)

PONA Ay, ay! Sila, 'ls has entés?
SILA No, Poneta. Y tú?
PONA Tampoch.
SILA Oh! Y lo pare treya foch.
PONA Tambè 'l mèu surtia encés.
CALAN. Apa, veniuhi al ceguet!
(Aparexent al fondo.)
Dos mil quatrecentas donas
per dos quartos!
SILA Si son bonas,
ja las venéu baratet.
CALAN. Au, qu' aquí 'n veuréu á pilas:
«Las Manuelas, hacendosas,
«las Ponetas, muy hermosas,
«y muy prudentes las Silas.

- PONA Ah! Hi sò jo? Donéu.
CALAN. Tè, filla.
Qui 'n vol un altre? (*Dòna y cobra.*)
SILA A n' aquí.
Ja que també diu de mi...
CALAN. De tothom parla, pubilla.
Dos mil quatrecentas donas
per dos quartos, qui las vol?...
Dexéume séurer. Fá un sol!
SILA Sí, home, sí; seyéu estonas.
Prenéu lo bras y veniu. (*L'acompanya.*)
CALAN. Ah! Axó es fer bonas obras!
PONA (*Ah! Axó sí; sempre ab los pobres!*)
CALAN. Qué diu?
SILA Rés.
PONA Dich que, al istiu.
lo sol pica massa. Adèu.
(*Se 'n vá, llegint lo romanso.*)

ESCENA XXII

CALÁNDRIA, SILA

- CALAN. Ja ho conech; vos heu juntat
y jo vos he destorbat?
SILA Cá! No, re; es lo genit sèu.
Qué tal, venéu molts romansos?
CALAN. Ay, no, filla! quasi rés.
Lo ram dels assassinatos
está que quasi ja 's pert;
l' Odeon nos ha prés la feyna
y tot s' ho queda per ell.
Sort qu' encara la planeta
del amor, me vá un xich bè.
SILA La planeta, dihéu?
CALAN. Sí, dona!
Compran un, quatre quartets.
(*Treu lo llibret del sarró y li ensenya.*)
La planeta, y, á més, mágica
per endeviná' 'ls secrets
dels enamorats.
SILA Falórnias!
Axó sí que qui s' ho créu!...
CALAN. Cóm qui s' ho créu! Quant t' hi jugas

que mirantme jo 'l llibret
tots los secrets t' endevino?

SILA A que no!

CALAN. A que sí!

SILA Probém.

CALAN. Cóm te dius?

SILA Sileta.

CALAN. Sila!

(*Fullejant lo llibre y fingint ferho de bona fe.*)

Axó es á la plana tres.

SILA Ay, ay! Y llegiu sent cego?

CALAN. Oh! És perque hi veig un xiquet.

SILA Ah! Ja!

CALAN. Si. Sabs? Una punta.

Per ço es qu' encara m' hi veig.

per podé' anar sense gós (Tot fullejant.)

que m' estiri pe 'l carrer

ni un xicot d' aquells que diuen:

—Salta borni, qu' hi ha un rech.

SILA No dihéu tres? (Buscant ella la plana.)

CALAN. Just; es aquesta.

Senyala ab lo dit. (Ella ho fá per etsar).

SILA Nou.

CALAN. Bè. (Tanca 'l llibre.)

SILA Tanquéu?

CALAN. Ja ho sè de memoria.

SILA Ah! Tè rahò; com que 'ls venèu.

CALAN. Tu tès un promès pallanga.

SILA Ja no ho encertéu de re.

CALAN. Y... Vejám?... No; no t' hi casis.

SILA Y qu' haig de casar, fill mèu!

CALAN. Aquí 't surt qu' es un amor
que t' hi cau un topo. (Després de pensar.)

SILA Bè.

Com qu' ell dú la cara bruta

perque es fill d' un carboner.

CALAN. Y á n' aquí 't surt que... l' estimas.

SILA Donchs tampoch ho encertéu.

CALAN. Oh! A la forsa haig d' encertarho.

Lo llibre diu que tu tès

una capseta tancada

plena tota de papers

y flors secas y regalos

que t' ha dat lo jóve aquest,

y diu que tu, cada vespre,

quan pensas que ningú 't veu,

miras los papers, y ploras

y els umples de patonets.

SILA Ah! Ara ho encerta una mica...
se crema... pero no es
encara com diu lo llibre.

CALAN. Després t' hi surt que tu t'ens
voluntat á un altre jove
que 't creyas qu' era marqués;
pero ara ha vingut á mènós,
y tu vols al carboner.

SILA Ay, no! Mentida! Mentida!
Cá! Ara si que no us cremèu.

CALAN. Vols dir?

SILA Miréu; per probarho,
vos ho dich tot tal com es.
De primè', axó de la capsá,
no es una capsá; es un ret
que 'n dihém lo ret de la Sila
y jo 'l tinch de recorts plé.
Després, en axó que déyau
de que jo hi poso papers
del carboné', ja us cremavau,
pero 'ls papers no son d' ell.

CALAN. Ah!

SILA Aquest jóve, qu' aquí 'l llibre
diu ben clár' qu' era marqués,
es un pintor que dibuxa;
quan vá está' aquí, ja fá temps,
se feya portar los trastos
per 'quest xicot carboner,
y árbres y ninots que feya
los hi daba sempre á n' ell.
Lo pintor á la germana
volia del carboner,
jo, sens qu' ell poguès pensarho
vaig prendarmen fortament,
y, un cop ell ha sigut fora,
perque 'm dès lo carboner
los recorts que d' ell tenia,
admetia bromas, fent
per 'quest medi, que, dibuxos
y recorts y clavells sechs
qu' en Lluch tonto d' ell tenia
vinguessin tots á n' al ret.

ESCENA XXIII

Los matexos, D. ENRICH, PONA

ENRICH Com vinch jo á di' que t' estimo
perque veig lo bon cor tèu. (*Li besa la má.*)
SILA (Ell!)

CALAN. (Ah, amigo!)

PONA (*Sorprenent als dos amants.*) Qué veig ara!

CALAN. Visca 'ls nuvis!

SILA (Ella!)

PONA (*A Sila.*) Tu!
Y aquell cego? (*A Calándria.*)

CALAN. (*Llansantho tot.*) No es ningú,
perque ja, ab la vista clara,
faig uns ulls com unas taronjas.

ENRICH Pona, jo 't diré lo qu' es;
ha estat un ardit no mès
contra noyas de cap flonjas.

ESCENA ÚLTIMA

Los matexos, JAN, SILVESTRE, LLUCH

JAN Ah, ah, ah, ay! Quin tip de riurer!
Ah! (*Partintse de riurer.*)

TOTS Qu' es?

SILA Pare!

JAN Ay!

SILA Y axó!

JAN Ja t' ho explicarán, que jo...
Es un pas que 's pot escriurer!
(*Entra Silvestre que dú á Lluch per la orella.*)

LLUCH Ay, ay, ay!

SILVES. Arri, avestrús,
passa aquí! (*Soltantlo.*)

LLUCH Ay!

SILVES. De seguida.

PONA Qué hi há, pare?

SILVES. Qu' en la vida
s' ha vist rés al mon mès llus!
Aquesta l' ha entabanat

per fugí' ab un ruch de casa,
y espera que espera ab l' ase,
s' estava á baix encantat.

JAN Oh! Y si jo y vos no hi baxém
no s' hauria esperat poch.

ENRICH Tu fugí' ab aquest badoch!

SILA Es la broma que 'ls dos fem.

SILVES. Sí broma! 'L iet es que... Ay, ay!

Es vosté, senyor marqués? (*Per don En-*

PONA No marqués, que ja no es rés. *rich.*)

SILVES. Ay, téns rahò!... (*Despreciantlo.*)

CALAN. No ho ha estat may.

ENRICH *Sò rich sols, y, al cas posat
de triá' entre duas promesas
la que mostrès mès riquesas
de cor bó, noble y honrat,
d' en Calándria m' he valgut,
qu' es lo mèu criat millor,
y, sent mut y cego y sòrt
*la proba entera m' ha dut.

SILVES. Ah! Y vosté era 'l mut?

CALAN. (*Fent lo mut.*) Ah, ah!

PONA Y també era 'l sòrt?

CALAN. (*Fent lo sòrt.*) Cóm? Qué?

JAN Y també era 'l cego?

CALAN A fé!

Voléu un romanso? Vá!
Teniu: Dos mil quatrecentas
donas per dos quartos. (*Imitant cada tipo.*)

JAN Bó!

ENRICH No estranyéu, bon Jan, axó
perque son donas dolentas.

PONA Bé; acabém; si aquí ha vingut
per donarme un xasco á mi!...

ENRICH Vagi, y porti 'l ret aquí. (*A Sila, que se 'n*
Lo venir aquí ha sigut *vá.*)

perque, si ab paraula honrada
jo paraula li vaig dar,
quan li vinch á retirar
lo motiu dirli m' agrada.

*Jo 'm caso ab la que, com ara,
fins guarda 'ls recorts dels morts,
y dexo á la que 'ls recorts
*s' ha venut... fins de sa mare.

(*Mostrantli la capsa d' antigallas que li dòna*
Calándria.)

SILVES. Ah! Per ço? En vol mès de cosas

d' aquell temps de la picò?
(*Sila vè ab lo ret que don Enrich registra en-
senyant los objectes que indica.*)

PONA Dèxi estar! Si es que 'l senyò'...

ENRICH Miri, veu? las duas rosas
que vaig darli, y ha llensat,
com si ja no siguès rés,
quan jo no he sigut marqués.
La Sila las ha guardat.
La Sila, donchs, tè 'l mèu cor,
y, si 'm dòna 'l sí 'l sèu pare...

LLUCH Oh! Apoch, apoch!

JAN Just. Axó ara

jo anava á dí' en ton favor.

LLUCH No pot ser; ara s' ha vist
qu' ella m' anava á robar
y axó dará qu' enrahonar,
y axó per un jóve es trist,
perque, fentme passá' ab rahòns,
jo he perdut la juventut,
y la sort, y hasta he perdut
un grapat de partits bons.
Ab axó, no ho perdém tot,
y, ja que sò mal-mirat,
si ara 'm dexa abandonat,
al menos que 'm fassi un dot.

TOTS Ah! Ah!

(*Rihént.*)

CALAN. Just, pobre Lluch
feuli un dot!

JAN Mès si per ell
ella plora y tè un tropell,
y...

ENRICH No, Jan! Probarvos puch
qu' era tot per mi aquell plor.

SILA Sí; perque lo que 'm portava
eran dibuxos que 'm dava
dibuxats tots pe 'l senyor. (*Mostrantlos.*)

JAN Oyl!

CALAN. Veyéu?

PONA Ah! Veyéu, pare? (*Ràbia contra
Lluch.*)
Veyéu com aquest xicot
es qui tè culpa de tot?

SILVES. Axó es lo que penso ara!

JAN (Bó! Ara ho pagaré 'l beneyt!)

SILVES. Vina aquí, maco! (*Agafantlo per la orella.*)

LLUCH Ay!

SILVES. Y á tú,

qui 't fá doná' re á ningú?

LLUCH Jo, perque ella 'm diguès rey
del mèu cor, patatona...

JAN Sí, patatona fregida!

SILVES. Arri á casa de seguida!

PONA Arri! Y, si 'l pare 't perdona,
del batant que 't dono jo...! *(La agafa ella
per l' altra orella.)*

LLUCH Ay, ay!

ENRICH Basta! *(Trayent á Lluch de las mans
dels dos.)*

SILVES. Sò 'l sèu pare.

ENRICH Pero, sentho, jo us puch dí' ara
que res treuréu de fé axó.

Si voléu criar bè á n' als fills,
comenséu primer per vos.

Siguéu noble y generòs,
ensenyéulos los perills
del orgull y la cobdicia,
y, si axís bons no 'ls logréu,
allavoras dret tindréu
per fè' ab rigor la justicia.

SILVES. Mes jo...

CALAN. No; jo. Per xarrar,
en Calándria es més que toté.
Jo 'ls diré en cinchcents mil mots
com axò 's tè d' acabar.
Jo he prestat al amo ajuda,
y qu' escoltin los hi prego,
que, si he sigut verdum cego,
ja no sò calándria muda.
Y Calándria, canto dihènt,
de cop, al punt, de seguida
que, á n' al mon, y en 'questa vida,
qui es bó, fí, noble, y prudent,
véns á qui pe 'l mal la enfila;
y axó, cert, segú', y vritat,
ara aquí s' ha demostrat
ab aquest RET DE LA SILA.

PROU

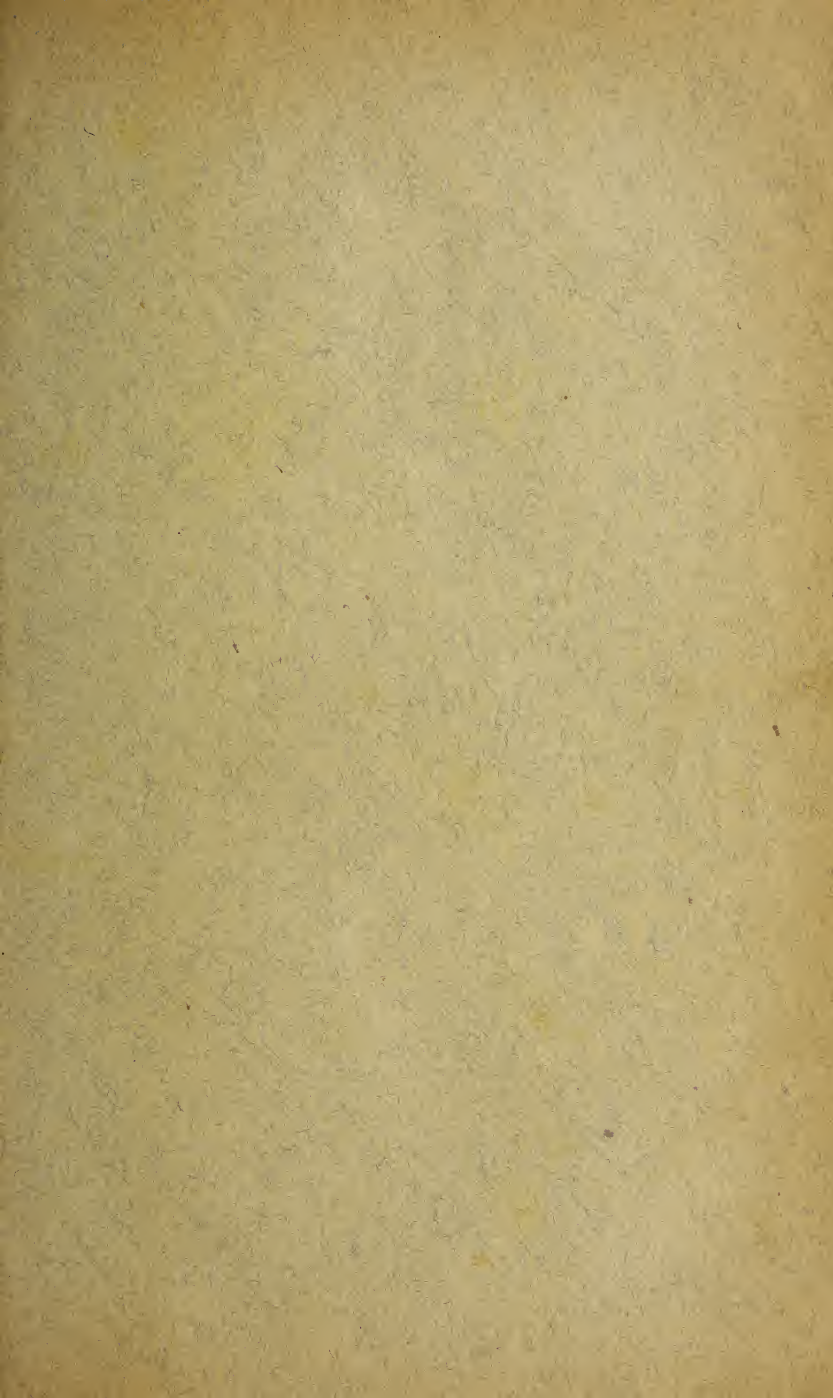
NOTAS

1.ª Tots los versos que están entre duas estrellas déuhen suprimirse en la representació, inclosos los marcats.

2.ª L' autor recomana la major escrupulositat en los trajos, que quedan indicats per los versos de la comedia.

LO TEATRO REGIONAL

OBRAS PUBLICADAS

	<u>Plas.</u>
<i>L' Agulla</i> , drama, 3 actes, Pelay y Briz	2
<i>Sortint del ou</i> , diálech, Ignasi Iglesias	0'25
<i>Clarís</i> , drama, 3 actes, Conrat Roure	2
<i>Lo Teatro per dins</i> , comedia, 2 actes, Frederich Soler	1'50
<i>Sant Jordi mata l' aranya</i> , comedia, 1 acte, A. Guasch Tombas	1
<i>La dona y la baylerina</i> , comedia, 1 acte, Frederich Soler	1
<i>Pintura fi de sigle</i> , 1 acte, Guasch Tombas y Dalmases Gil	1
<i>Un' altra sogra</i> , comedia, 1 acte, Abelardo Coma	1
<i>Las Joyas de la Roser</i> , drama, 3 actes, Frederich Soler	2
<i>Tot per las donas!</i> 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>L' esclau del rici</i> , monólech, Ignasi Iglesias	0'50
<i>La feyna d' en Jafá</i> , comedia, 1 acte, Ernest Soler de las Casas	1
<i>Los aucellets</i> , comedia, 3 actes, Joseph M. ^a Pous	2
<i>La mosca al nas</i> , comedia, 1 acte, Frederich Soler	1
<i>La firma d' en Rovellat</i> , comedia, 1 acte, Conrat Colomer	1
<i>La tornaboda</i> , comedia, 1 acte, Juliá Carcassó	1
<i>¡Xerraire!</i> Monólech, Joaquim Montero	0'50
<i>Lo quarto dels mals endressos</i> , 1 acte, Conrat Roure	1
<i>Qui oli remena...</i> Juguet, 1 acte, Pere Reig y Fiol	1
<i>La flor de la montanya</i> , drama, 3 actes, Ramón Bordas	2
<i>Tres personás</i> , juguet, 1 acte, Abelardo Coma	0'50
<i>¡Tot per ella!</i> Comedia, 1 acte, A. Careta y Vidal	1
<i>Per contradicció</i> , comedia, 1 acte, J. Pont y Espasa	0'50
<i>La mort de Nerón</i> , tragedia, 1 acte, Víctor Balaguer	0'50
<i>Un músich de regiment</i> , sarsuela, 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>La Dama de Reus</i> , drama, 3 actes, Manuel Rocamora	2
<i>Un rey de pega</i> , monólech lirich, 1 acte, Enrích Molina	0'50
<i>Dos companys mal aringuts</i> , joguina, 1 acte, F. Godo V. y Rahola	1
<i>La Pescateria</i> , sainete, Mirabent y Mestres	1
<i>La Casamentera</i> , joguina, 1 acte, Conrat Roure	1
<i>Las esposallas de la morta</i> , tragedia, 3 actes, Víctor Balaguer	1
<i>Los gelos de la Coloma</i> , parodia, 1 acte, A. Guasch Tombas	1
<i>Un bateig á cops de punys</i> , comedia, 1 acte, Jaume Molgosa	1
<i>Una dona y un Deu</i> , comedia, 1 acte, Joseph M. ^a Pous	1
<i>Si senyors</i> , monólech en vers, Joseph Barbañy (Pepet del carri)	0'50
<i>Lucrezia Borgia</i> , joguina, 1 acte, Francisco X. Godo	1
<i>Lo diner</i> , comedia, 3 actes, Joseph M. ^a Pous	2
<i>Lo marit de la difunta</i> , joguet, 1 acte, Francisco Figueras y Ribot	1
<i>L' ocasió fa 'l lladre</i> , proverbí, 1 acte, Conrat Roure	1
<i>Mestre Jan ó l' honra del trevall</i> , drama, 5 actes, Joseph O. Molgosa	2
<i>Lo somni de la Ignocencia</i> , sarsuela, 1 acte, C. Colomer y U. Fando	1
<i>Home á l' aygua</i> , comedia, 1 acte, Pere Reig y Fiol	0'50
<i>Lo ret de la Sila</i> , comedia, 1 acte, Frederich Soler y Hubert	1